

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.2.101](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.101)

УДК 351.84

*Т. М. Козак,
аспірант кафедри економічної політики та врядування,
Національна академія державного управління при Президенті України
ORCID ID: 0000-0001-5602-2688*

СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО ВВЕДЕННЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО РІВНЯ

*T. Kozak
Postgraduate student of the Department of Economic Policy and Governance Department, National
Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

COMPONENTS OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF PENSION SYSTEM REFORM FOR IMPLEMENTATION OF THE MANDATORY ACCUMULATION LEVEL

У статті дано визначення поняття організаційно-економічного механізму. Показано як в процесі реформи пенсійної системи повинен бути задіяний організаційно-економічний механізм. Встановлено сукупність дій органів державної влади як складових відповідного механізму реформування системи пенсійного забезпечення у частині введення обов'язкового накопичувального рівня. Доведено, що для подолання затяжної кризи у системі пенсійного забезпечення в Україні необхідне введення другого обов'язкового накопичувального рівня. Проведено аналіз законодавчого підґрунтя для впровадження другого рівня пенсійного забезпечення. Розглянуто шляхи подолання існуючої кризи у системі пенсійного забезпечення в Україні та впровадження другого рівня пенсійного забезпечення. Запропонована авторська модель функціонування другого рівня пенсійного забезпечення з незначним державно-управлінським впливом, а саме з відсутністю державного накопичувального фонду як акумулятора коштів.

The demographic crisis in Ukraine is forcing more active and rapid changes in the pension system. The purpose of the pension system reform is to observe social justice for working citizens, improve the economy of the state through the existence of the capital market and expand the ability to attract investment, ie to mitigate and further address certain manifestations of demographic and economic crises. It was proved that an organizational and economic mechanism must be used to reform the pension system. The article defines the concept of organizational and economic mechanism. It was researched a complex of actions of public authorities as part of the pension system reform mechanism in terms of mandatory funded pillar. It should be noted that this reform process depends on those state institutions and institutions that have a legislative function and develop state policy in different areas. It is necessary to introduce a second mandatory accumulative level to overcome the protracted crisis in the pension system in Ukraine. An analysis of the legal basis for the introduction of the second level of pension provision was conducted. It should be noted that the state legislation for the introduction of the second level of pension provision already exists. To

carry out the reform, it is necessary to develop regulations that should regulate the implementation process itself. It was considered the ways to overcome the current crisis in the pension system in Ukraine and the introduction of the second level of pension system. These should be regulations related to the financial market in Ukraine, in particular the securities market; with investor protection; activity of accumulative funds; exercising control by the state and citizens over the asset management process; legislation on the establishment of institutions with the right to manage the assets of savings funds, etc. Another important block of action of the state authorities should be information support of this process. It was offered the model of functioning of the second level of pension provision with insignificant state-administrative influence, namely with absence of the state accumulative fund as the accumulator of means.

Ключові слова: *система пенсійного забезпечення; організаційно-економічний механізм; механізм реформування системи; діяльність органів влади; введення обов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення.*

Keywords: *pension system; organizational and economic mechanism; system reform mechanism; activities of the authorities; mandatory accumulation level of pension system.*

Постановка проблеми. З метою подолання затяжної кризи у системі пенсійного забезпечення в Україні необхідне введення другого обов'язкового накопичувального рівня. Цей погляд, як один з шляхів реформування пенсійної системи в державі, широко підтримується дослідниками даної проблеми та державними управліннями у цій сфері. Відкритим залишається питання коли і як це необхідно зробити. Погляди науковців, а тим більше практиків з державного управління з цього питання значно різняться, перш за все у часовому плані – відтермінувати дане питання чи вводити обов'язковий накопичувальний рівень пенсійного забезпечення у найкоротші терміни. Друге питання – яким чином має відбуватися реформа, якими мають бути першочергові дії влади – на це питання мають відповісти наукові дослідження з обґрунтуванням моделі та механізмів такого реформування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різні аспекти реформування системи пенсійного забезпечення розглядалися як у науці державного управління так і у економічній науці такими дослідниками як Адамовська В.С., Буряченко О.Є. Бутенко В.В., Верещак В.М., Дарієнко А. О., Діденко Ю. Ю., Єлагін В.П., Кириленко, О. П., Кравченко М.В., Линдюк О.А., Лібанова Е.М., Мартиненко Н.В., Мельничук В.В., Минюк О. Ю., Міндова О. І., Мішук Г.Ю., Олієвська М.Г., Папієв М. М., Рудик В.К., Толуб'як В. С., Хуторян Н.М., Шишкіна О.О. та іншими.

Мета статті. Метою статті є визначення сукупності дій органів державної влади як складових організаційно-економічного механізму реформування системи пенсійного забезпечення щодо введення обов'язкового накопичувального рівня.

Виклад основного матеріалу.

Демографічна криза в Україні змушує більш активно і швидко здійснювати зміни у системі пенсійного забезпечення. Як вказують розробники проекту Закону України «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення», зареєстрованого в грудні 2019 р. обґрунтовуючи необхідність його прийняття, «за даними ООН, Україна входить в топ-15 країн світу з найшвидшими темпами скорочення населення. Причому у найближчі десятиріччя скорочення населення відбуватиметься майже виключно за рахунок населення працездатного віку» [1]. До цього, у липні 2017 р., також був зареєстрований подібний законопроект № 6677, який був направлений на введення другого обов'язкового рівня в системі пенсійного забезпечення, але він так і не був розглянутий Верховною Радою. Тому можна стверджувати, що на сьогодні, в Україні виникло усвідомлення необхідності зміни пенсійної системи.

Метою здійснення цього процесу є подолання існуючої кризи у системі пенсійного забезпечення в Україні, зумовленої демографічною, політичною та економічною кризами. Під цілями даної мети є дотримання соціальної справедливості стосовно працюючих громадян, оздоровлення економіки держави через існування ринку капіталу і розширення спроможності залучення інвестицій, тобто пом'якшення а у подальшому вирішення окремих проявів демографічних та економічних криз.

Для реформування системи найперше потрібно зазначити, що цей процес залежить від тих державних інститутів та інституцій, які мають законотворчу функцію, тобто виробляють політику держави у тих чи інших напрямках. Тобто це Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Національний Банк України, які в установленому порядку, враховуючи порядок подання пропозицій та законопроектів, опираючись на напрацювання науковців повинні виробити політику з даного питання і прийняти відповідні нормативні акти. Слід зазначити, що як показав аналіз, законодавче підґрунтя для впровадження другого рівня пенсійного забезпечення уже існує. Тобто потрібні нормативні акти які повинні регулювати сам процес впровадження. Перш за все це нормативно-правові акти, пов'язані з фінансовим ринком в Україні, зокрема ринком цінних паперів; із захищеністю інвесторів; діяльністю накопичувальних фондів; здійсненням контролю

з боку держави та громадян за процесом управління активами; законодавство щодо створення установ з правом управління активами накопичувальних фондів тощо.

Наступним блоком суб'єктів щодо впровадження обов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення є система органів влади та недержавних інституцій, які будуть реалізовувати дану політику. Це мають бути існуючі органи державного (публічного) управління, до повноважень яких будуть віднесені функції координації установ, що здійснюють управління активами даного рівня, органи державного контролю за дотриманням законодавства у даній сфері та інституції з управління активами.

Найпершим кроком має стати прийняття нормативно-правового акта стосовно введення в дію законодавства України щодо функціонування другого рівня пенсійного забезпечення, який за розрахунками повинен бути введений обов'язково для осіб не старших 25 років для чоловіків і 30 років жінок на момент прийняття закону, для старших громадян – або за бажанням, або, що краще, з невеликим відсотком відрахувань (1-3%), що дасть надбавку до солідарної пенсії громадянам при існуючих умовах виходу на пенсію. Існують і інші підрахунки віку обов'язкового включення в систему пенсійного страхування, які наприклад викладені у Проекті Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» № 6677 від 10.07.2017 р., згідно якого обов'язковість страхування має бути для осіб, «яким на дату впровадження обов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування виповнилося не більш як 35 років» [2]. Можна зазначити, що введення в Україні другого рівня пенсійного забезпечення дасть можливість Україні у межах здійснення інвестування страхових вкладів більш широко інтегруватися у світовий простір. Належне управління активами страхових фондів може бути досягнене шляхом вкладення частини активів, виходячи з вимог диверсифікації коштів, у провідні міжнародні корпорації.

Після засадничих кроків (саме введення обов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення) необхідне створення відповідного інституту щодо управління активами з зазначенням статусу і кола повноважень тих чи інших державних і приватних інституцій, тобто визначення правового поля їх діяльності. Другою дією органів влади є створення системи персоналізованого обліку застрахованих осіб в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування з належним кадровим і технічним забезпеченням.

Наступними діями мають стати заходи щодо створення системи контролю, яка б передбачала його здійснення з боку зареєстрованої особи за особистим вкладом, його змінами, для чого має бути налагоджений облік руху активів не лише через банківські вклади, а і руху цінних паперів. При цьому застрахована особа чи платник внеску повинні мати право доступу до інформації як через систему новітніх технологій (наприклад, власний кабінет в системі обліку) так і через канал особистого звернення до відповідальної особи облікової системи (адміністратора). Крім того контролюючі органи державної влади мають бути включені в таку систему з правом доступу до інформації про рух активів, адміністративні витрати накопичувальних фондів і рахунків з метою недопущенням корупційних схем в управлінні активами.

Наступна сукупність дій органів влади пов'язана зі створенням системи гарантій щодо збереження вкладів застрахованих осіб, оскільки прийняття законодавства щодо обов'язкового страхування особи покладає на органи державного управління відповідальність за прийняття такого рішення. Органами влади повинні бути вироблені чіткі критерії щодо допуску недержавних пенсійних фондів до участі в накопичувальній системі пенсійного страхування. Крім того має бути передбачена індексація вкладів, відповідальність інституцій з управління пенсійними фондами і їх посадових осіб за неправове використання страхових коштів, бездіяльність тощо. У цьому аспекті доцільно погодитися з думкою Л. Шалієвської щодо створення «системи моніторингу, що дозволить прогнозувати зміни у фінансовій стійкості» [3, с. 173] пенсійних фондів, зміни фінансового ринку в Україні та світі. Ще однією з гарантій, на нашу думку має стати можливість успадкування накопичених пенсійних заощаджень.

Також важливим блоком дій органів влади держави має стати інформаційне забезпечення процесу введення обов'язкового пенсійного страхування. Мають бути прості і виважені обґрунтування доцільності введення такого виду страхування (як приклад страхування автомобілів), ризиків і відповідальності за вибір страхового фонду, перспектив, гарантій тощо. Наведення необхідної і простої інформації забезпечить реалізацію принципу прозорості у державному управлінні. До того ж даний принцип має бути повністю реалізований і у діяльності недержавних інституцій, які матимуть функції щодо накопичення та управління страховими внесками. На останнє твердження вказують знов таки ж дослідження Л. Шалієвської: «Прозорість має стосуватися фінансового стану та інвестиційної політики НПФ (показники дохідності за напрямками інвестування; аналіз результатів фінансової діяльності, ризиків та способів управління ними)» [3, с. 175]. Тобто цей комплекс дій має бути поєднаний в єдину систему, якою є механізм впровадження другого рівня пенсійного забезпечення, із чіткою методикою вирішення проблеми, оскільки методи є обов'язковою складовою будь-якого механізму державного управління.

Р. Рудніцька та О. Сидорчук, узагальнюючи різні підходи до розкриття змісту поняття механізму державного управління роблять висновок, що «це штучно створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління» [4, с. 57]. До того ж автори уточнюють, що даний механізм направлений на досягнення поставлених цілей, спирається «на правові норми, інформаційне та нормативне забезпечення» [4, с. 57]. Проте, на наш погляд і нормативно-правове і інформаційне забезпечення може також бути складовими даного механізму, і саме підтвердження даного розуміння механізму державного управління викладено в дослідженнях О. Федорчак [5, с. 7].

Усе ж, враховуючи досить значний вплив економіки на реформування системи пенсійного забезпечення необхідно визначитися саме з поняттям економічного чи організаційно-економічного організму. Так, О. Чечель визначає механізм державного регулювання економіки «як систему, до складу якої увійшли необхідні, з погляду ефективної організації та реалізації регулюючої функції держави, елементи», зазначаючи, що «він адекватно відбиває складну систему соціально-економічних відносин між державою як суб'єктом регулювання та об'єктами» [6]. Це широке визначення швидше дає розуміння механізму державного управління як такого, а не економічного механізму. Крім того механізм регулювання економіки і економічний механізм це зовсім різні поняття.

Більш конкретизоване уявлення про організаційно-економічний механізм можна скласти з підходів до розуміння комплексного механізму державного управління, викладених О. Федорчак, де визначаючи його складові, науковець поряд з іншими зазначає такі його види: «економічний (механізми управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо); організаційний (суб'єкти, об'єкти державного управління, їх цілі завдання, функції, методи управління та організаційні структури а також результати їх функціонування)» [5, с. 6]. Крім того в економічній науці існують також різні підходи до визначення змісту організаційно-економічного механізму. Найбільш формалізованим, який можна віднести і до державно-управлінської діяльності, на наш погляд є визначення, яке дають О. Літвінов та С. Капталан: «під організаційно-економічним механізмом управління слід розуміти сукупність управлінських дій спрямованих на організацію взаємодії між елементами системи з метою досягнення їх економічних інтересів із врахуванням особливостей зовнішнього та внутрішнього середовища» [7, с. 64-65].

Тому саме інтегруючи такі підходи будемо вважати, що організаційно-економічний механізм це сукупність інституційних, інституціональних складових, які мають нормативно-правове та інформаційне забезпечення задля здатності економічними методами і важелями впливати на результати діяльності того об'єкту управління, стосовно якого розробляється даний механізм з досягнення встановленої мети. Так, наприклад, даний механізм може бути розроблений для подолання кризи в системі пенсійного забезпечення економічними методами, змінюючи організацію діяльності системи і тих інститутів, які на неї впливають.

Тобто, виходячи з класичного визначення поняття механізму як способу «розв'язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, послідовної реалізації дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних форм і методів управління» [8, с 375], організаційно-економічний механізм впровадження другого накопичувального рівня пенсійного забезпечення відповідно до вище вказаних концептуальних дій органів влади з даного питання має містити такі складові: нормативно-правову, інституційну, фінансову, економічну, інформаційну, контролюючу. Інституційна складова має вказувати на їх суб'єктність та визначати коло повноважень. Механізм впровадження має бути направлений на побудову системи пенсійного забезпечення та її підсистем, однією з яких є система обов'язкового накопичувального забезпечення. Перш ніж будувати таку систему необхідне створення відповідної моделі. Нами пропонується модель функціонування другого рівня пенсійного забезпечення з незначним державно-управлінським впливом, а саме з відсутністю державного накопичувального фонду як акумулятора коштів (рис. 1).

Рис.1. Модель функціонування другого рівня пенсійного забезпечення

Для такої моделі основними типами учасників (суб'єктів) другого рівня, через які громадяни можуть накопичувати та інвестуватимуть бути накопичувальні пенсійні фонди як інституції, лайфові страхові компанії, спеціальні пенсійні депозитні програми в банках і спеціальні пенсійні рахунки в торгівців цінними паперами (разом з депозитарними установами). Громадянин повинен мати можливість самостійно вибирати суб'єкт, міняти його наприклад, щороку. Первинними діями органів державного управління для забезпечення функціонування цієї моделі повинно стати широке інформування населення щодо обов'язковості накопичувального страхування. Зрозуміло це значний ризик для громадян, маючи до того ж негативний досвід довгострокового страхування в Радянському Союзі (страхування дітей до повноліття тощо), коли вкладниками були втрачені усі накопичення. Проте такий інструментарій працює в усіх розвинених країнах світу. Тому необхідно правильно донести інформацію до громадян. Це може бути здійснено за рахунок правильної державної політики у цій сфері, коли на першому етапі незмінний єдиний соціальний внесок міститиме в собі і відсоток обов'язкового накопичувального внеску. Такий підхід дасть підтримку з боку громадян до введення обов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення, оскільки змінить ставлення до процесу відрахувань – «зараз відраховую іншим, а тепер частину на свій рахунок».

Близькими до таких пропозицій є думки, викладені у дослідженні М. Олієвської – «запровадити механізм сплати єдиного страхового внеску до Пенсійного фонду» [9, с. 17]. З цим можна погодитися лише виходячи з того, що він має носити в собі чіткі відсотки лише до нульового, першого та другого рівнів пенсійного забезпечення, при якому для другого рівня має бути впроваджена відповідна модель функціонування другого рівня пенсійного забезпечення. Як стверджують спеціалісти, накопичувальне страхування життя (або лайфове страхування) це єдино справедливий «інструмент формування майбутньої пенсії. Лайфове страхування в Україні – це 0,1% ВВП (в сусідній Польщі той же показник дорівнює 3% ВВП» [10]. Тому існування ліцензованих лайфових компаній в Україні має стати першою ланкою впровадження обов'язкового накопичувального рівня.

Введення накопичувального рівня пенсійного забезпечення вимагає надзвичайно високого рівня менеджменту такими коштами. Одним із завдань управління внесками накопичувального рівня є їх збереження протягом значного часу – десятків років. Тобто на першому етапі впровадження другого обов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення виникнуть ризики з управління активами у довгостроковій перспективі. Окремі науковці, як і автор, виходять на конкретні пропозиції щодо гарантій збереження коштів. Зокрема, В. Мельничук вказує на роль компанії в збереженні коштів за рахунок їх диверсифікації: «Збереження якраз гарантується за рахунок цієї диверсифікації. Якщо щось піде вниз, то щось залишиться. Якщо компанія інвестує кошти, то вона має право інвестувати не більше 40% в акції, не більше 50% в облігації, не більше, ніж 10% в нерухомість і так далі. Не більше, ніж 5% , наприклад в одного емітента, тобто все розкладено» [11]. Виникає питання визначення законодавчо процедури вибору емітента – юридичної чи фізичної особи, держави у виді її інституцій, чи органу місцевого самоврядування, яка від свого імені розміщує цінні папери і зобов'язується виконувати обов'язки, що впливають з умов їх випуску.

Крім того існує ще питання в частині довіри щодо збереження коштів, виходячи з відкритості процесу у які компанії вони вкладаються. Частину коштів накопичувального рівня доцільно вкладати у великі компанії, які мають багаторічну історію позитивного розвитку бізнесу. Це можуть бути великі відомі зарубіжні компанії. Таке інвестування коштів пенсійного фонду у компанії з відомими світовими брендами дасть не лише впевненість у їх збереженні, але і їх примноження. Тоді наступним кроком стане можливим інвестування коштів у місцеві прибуткові проекти, які будуть здійснювати органи місцевої влади для розвитку території. Таким чином це сприятиме розвитку середнього бізнесу в Україні, що у свою чергу забезпечить не лише збереження коштів, а можливість відрахувань нових підприємств до солідарного та накопичувального рівнів пенсійного забезпечення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таким чином для реформування системи пенсійного забезпечення повинен бути задіяний організаційно-економічний механізм – сукупність інституційних, інституціональних складових, які мають нормативно-правове та інформаційне забезпечення задля здатності економічними методами і важелями впливати на результати діяльності даної системи з досягнення встановленої мети. Метою здійснення цього процесу є подолання існуючої кризи у системі пенсійного забезпечення в Україні, зумовленої у свою чергу демографічною, політичною та економічною кризами. Вказаний механізм має містити такі складові: нормативно-правову, інституційну, фінансову, економічну, інформаційну, контролюючу. Доцільно зазначити, що кожна із складових цього механізму передбачає здійснення конкретного виду діяльності, тобто реалізацію тих чи інших управлінських функцій. Механізм впровадження має бути направлений на побудову системи пенсійного забезпечення та її підсистем, однією з яких є система обов'язкового накопичувального забезпечення. Для побудови такої системи доцільно створити відповідну моделі. Найбільш стійкою до кризових явищ є модель функціонування другого рівня пенсійного забезпечення з незначним державно-управлінським впливом, а саме з відсутністю державного накопичувального фонду як акумулятора коштів.

Література.

1. Проект Закону про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення № 2683 від 27.12.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794 (дата звернення: 03.01.2020).
2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування № 6677 від 10.07.2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62218 (дата звернення: 22.05.2018).

3. Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: дис. канд. екон. наук : 21.04.01 / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2019. 210 с.
4. Рудницька Р., Сидорчук О. Сутність і зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. № 11. С. 50-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10 (дата звернення: 12.01.2021).
5. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. *Науковий вісник. Демократичне врядування*, 2008. № 1. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf (дата звернення: 12.01.2021).
6. Чечель О. Принципи та механізм державного регулювання економіки. *Науковий вісник. Демократичне врядування*, 2014. № 13. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik13/fail/Chechel.pdf (дата звернення: 10.01.2021).
7. Літвінов О. С. Капалан С. М. Визначення сутності та складових організаційно-економічного механізму управління підприємством в умовах інноваційного розвитку. *Управління розвитком*, 2016. № 3 (185). С. 59-65.
8. Механізми державного управління / Г.С. Одінцова та ін. // Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. – 2011. – 692 с., С.375-376.
9. Олієвська М.Г. Формування та розвиток національної системи соціального страхування найманих працівників: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.07. НАН України, Ін-т регіон. дослідж. Львів, 2009. 20 с.
10. Що таке накопичувальне страхування життя? ВСЕПРОГРОШІ, 2017. URL: <http://vseprogroshi.com.ua/shho-take-nakopichivalne-straxuvannya-zhittya.html> (дата звернення: 14.08.2018).
11. Мельничук В. Пенсійна реформа: як змінити систему, а не формули? Український кризовий медіа-центр, 2020. URL: <https://uacrisis.org/uk/pensijna-reforma-yak-zminyty-systemu-a-ne-formuly> (дата звернення: 18.11.2020).

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Draft Law “On Compulsory Cumulative Retirement Pension”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794 (Accessed 03. January 2020).
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), Draft Law “ On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Introduction of the Accumulative System of Compulsory State Pension Insurance ”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62218 (Accessed 22. May 2018).
3. Shaliiivska, L. I. (2019), “Pension provision in the system of state economic security”, Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine.
4. Rudnitska, R., Sydorhuk, O. (2014), “ The essence and content of public administration mechanisms and principles of their functioning ”, *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 11. pp. 50-60, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10 (Accessed 12 January 2021).
5. Fedorchak, O. V. (2008), “Classification of public administration mechanisms”, *Naukovyi visnyk. Demokratychne vriaduvannia*, vol.1, available at: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf (Accessed 12 January 2021).
6. Chechel, O. (2014), “Principles and mechanism of sovereign regulation of economy”, *Naukovyi visnyk. Demokratychne vriaduvannia*, vol. 13, available at: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik13/fail/Chechel.pdf (Accessed 10. January 2021).
7. Litvinov, O. S. and Kaptalan S. M. (2016), “Defining the essence and components of the organizational and economic mechanism of enterprise management in terms of innovative development”, *Upravlinnia rozvytkom*, vol. 3 (185), pp. 59-65.
8. Odintsova, H.S. (2011), *Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia* [Mechanisms of public administration], *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia*, Kyiv, Ukraine.
9. Oliivska, M.H. (2009), “Formation and development of the national system of social insurance of employees”, Ph.D. Thesis, Economy, National Academy of Sciences of Ukraine, Institute for Regional Studies, Lviv, Ukraine.
10. VSEPROHROSHI (2017), “What is accumulative life insurance?”, available at: <http://vseprogroshi.com.ua/shho-take-nakopichivalne-straxuvannya-zhittya.html> (Accessed 14. August 2018).
11. Ukrainian Crisis Media Center (2020), “Pension reform: how to change the system, not the formulas?”, available at: <https://uacrisis.org/uk/pensijna-reforma-yak-zminyty-systemu-a-ne-formuly> (Accessed 18. November 2020).

Стаття надійшла до редакції 20.02.2021 р.